

De on-of meerwaarde van artikel 140 Grondwet voor (ex) politieke ambtsdragers

Nu de rook (voorlopig) is opgeklaard rondom de in staat van beschuldigingstelling en vervolging van gewezen Vice-President Michael Adhin door De Nationale Assemblée, is bij menig een de vraag gerezen waarvoor deze hele procedure wel nodig was waarvan de "uitslag" al bijvoorbeeld voorspelbaar was. Artikel 140 van onze grondwet dat het Surinaams variant is van art.119 van de Nederlandse grondwet dat op haar beurt afstamt van 1814 luidt als volgt: *"Politieke ambtsdragers staan wegens misdrijven, in die betrekking gepleegd, ook na hun aftreden terecht voor het Hof van Justitie. De vervolging wordt ingesteld door de Procureur generaal nadat de betrokkenen door De Nationale Assemblée in staat van beschuldiging is gesteld op een nader bij wet te bepalen wijze. De wet kan bepalen dat leden van Hoge Colleges van Staat en andere ambtenaren wegens ambtsmisdrijven voor het Hof van Justitie terecht staan"*. Een juridische en staatsrechtelijke beschouwing over het ontstaan en de reikwijdte van art.140 en de daaruit voortgesproten Wet In staat van Beschuldigingstelling Politieke Ambtsdragers (gemakshalve, WIPA) in 2001 zou in dit bestek te ver voeren. Het is in ieder geval goed te weten dat de (Nederlandse) geschiedenis van art.140 dateert van de Franse koloniale heerschappij waar de vervolging tegen politieke tegenstanders van de Koning met de nodige waarborgen moest worden bekleed en dat machtsmisbruik door hem welgevallige gerechtshoven moest worden voorkomen. Aanklachten tegen een hoge boom moeten dus met de nodige plechtigheid worden bijgezet en voorkomen moet worden vooral dat iedereen zomaar aanklachten indient. Vandaar een *"forum privilegiatum"* voor uitsluitend politieke ambtsdragers die over de schreef gaan en het besluit tot vervolging ook uitsluitend het monopolie is van de politiek (parlement/regering). In Nederland gaat het initiatief dus primair uit van het parlement dat op basis van wettelijk voorgeschreven regels al dan niet besluit tot vervolging. De PG bij de Hoge Raad is alsdan verplicht om over te gaan tot vervolging In Suriname is merkwaardig genoeg een omgekeerde weg bewandeld en ligt het primaat van de vervolging niet in eerste instantie bij het parlement maar bij de PG die ingevolge WIPA eigenmachtig bevoegd is van het parlement te vorderen dat de (ex) politieke ambtsdrager in staat van beschuldiging wordt gesteld.

Ten aanzien van de *"ambtsmisdrijven"* waar het om moet gaan is het van belang een onderscheid te maken tussen de eerste categorie van misdrijven die toeziet op de niet getrouwe uitvoering en naleving van de grondwet, wetten en andere bindende regelingen die tot de portefeuille van de politieke ambtsdrager behoren. Dit zijn bij uitstek politieke delicten die alleen door bewindspersonen kunnen worden gepleegd en wiens classificatie als een misdrijf in deze zin een politiek-bestuurlijke aangelegenheid is. Hier spelen dus staatkundige overwegingen een rol. Zie in dit verband art.421 Wetboek van Strafrecht dat uitsluitend regeringsleden strafbaar stelt *".....indien hij zijn ondertekening, medeondertekening of paraaf verleent aan resoluties of beschikkingen of enig ander bestuursbesluit in de wetenschap dat daarmee een wettelijk voorgeschreven procedure wordt overtreden of een wettelijk verbod wordt geschonden."* Daarnaast hebben we de klassieke ambtsmisdrijven of overige ambtsmisdrijven die door het Wetboek van Strafrecht als zodanig zijn gekwalificeerd en in principe door elke politieke ambtsdrager kunnen worden begaan en niet beperkt zijn tot regeringsleden (verduisteren, vervalsen van officiële documenten, schenden ambtsgeheim enz.).

Geheel indachtig de geest van art.140 stelt WIPA verder dat "...DNA niet in de gegrondheid van de zaak treedt, doch uitsluitend beoordeelt of de vervolging in politiek bestuurlijk opzicht in het algemeen belang moet worden geacht." Bij haar besluitvorming zal het parlement moeten overwegen "als strafrechterlijke vervolging het politiek spectrum ernstig zal verstoren met alle negatieve gevolgen van dien voor het effectief besturen van de maatschappij, dan wel indien het een gewezen politieke ambtsdrager betreft, de maatschappelijke rust ondergraven kan worden.

Waarom zou Adhin zich schuldig hebben gemaakt?

Het is vrij duidelijk dat in deze kwestie de eerste categorie van echte politieke delicten niet aan de orde is. Blijkens de ten laste legging zou Adhin zich schuldig hebben gemaakt aan de misdrijven genoemd in de artikelen 278, 382 en 414 van het Wetboek van Strafrecht betrekking hebbende op valsheid in geschrifte, verduistering en vernieling van goederen.

Maar ook bij de parlementaire beoordeling hierbij blijven conform de ratio van art.140 vragen te over als: werd een hoger staatsrechtelijk belang gediend dat de acties van de (ex) bewindsman rechtvaardigde? Is een vervolging opportuun gegeven de gevolgen voor de politieke ambtsdrager en gezien de mogelijke impact op het politiek leven? Allemaal vragen helaas, die niet zijn beantwoord bij de parlementaire behandeling in de zaak Adhin

Voldoende munitie voor beide kanten van de tafel om in alle openbaarheid en transparantie de vermeende gedragingen van ex VP Adhin in perspectief van het "*algemeen belang*" te brengen. De eindbalans leverde op dat bij monde van de fractieleider van de coalitie al bij voorbaat werd geconcludeerd dat het algemeen belang er juist bij gebaat is dat het parlement zonder enige strubbeling medewerking verleent aan de PG tot vervolging met een haastig en onvermijdelijk beroep op Montesquieu. Einde discussie! De grootste oppositionele fractie liet het algemeen belang en andere mogelijke staatkundige motieven ter rechtvaardiging van de handelingen van hun partijgenoot onaangeroerd, en beet haar tanden tevergeefs stuk op juridische aspecten van de kort omschreven strafbare feiten. Het verloop van deze zaak is inmiddels bekend.

Conclusie : Naar mijn oordeel is de voorgeschreven (parlementaire) vervolgingsmonopolie verworpen tot een weinig zinvolle symbolische politieke daad waarbij het de vraag is of in een moderne democratie de bijzondere regeling voor politieke ambtsdragers nog te rechtvaardigen is. Voor de zogenaamde klassieke ambtsmisdrijven is het in ieder geval duidelijk dat deze regeling geen enkele waarde heeft en de politicus slechts onnodig in het middelpunt houdt van politieke opschudding en zijn (politieke) vervolging daardoor een claim legt op het politiek debat. Het komt mij voor dat hoe meer men bij dit soort misdrijven gepleegd door politici aan de gewone regels van strafrecht en strafvordering kan vasthouden, hoe meer waarborgen dat de openbare mening vrede zal hebben met de te wijzen vonnissen. Wat is er immers zo "politiek" aan het gedrag van een minister die zich laat omkopen, of die geld verduistert om door de gehele (grond-) wettelijke politieke beschermingsprocedure van art.140 Grondwet en WIPA te gaan? Afschaffing van deze procedure is geen senicure: dit vereist een grondwetswijziging waar art.140 zal moeten worden aangepast. Haar (aangepaste) waarde zal zij blijven behouden bij de vervolging van de typisch "politiek-bestuurlijke delicten" waar het billijk en wenselijk is dat bij de vervolgingsbeslissing een rol blijft weggelegd voor politieke organen. Zonder meer zal dit artikel haar waarde blijven behouden in die zin dat zij bewindslieden eraan herinnert dat zij in extreme gevallen ook na hun aftreden ter verantwoording kunnen worden geroepen. Dat heeft Michael Adhin helaas inmiddels aan den lijfe ondervonden.